DORIAN GRAY'İN PORTRESİ

Oscar Wilde

İngilizceden tercüme eden:
Belma Aksun

ÖTÜKEN

Oscar Wilde (1854-1900). Şair, oyun yazarı ve romancı olan Oscar Wilde 1854 yılında İrlanda'nın Dublin şehrinde doğdu. Annesi ünlü bir şair, babası ise yine ünlü bir cerrahtı. Wilde, eğitimini dokuz yaşını kadar evde aldı. Ardından Portora Kraliyet Okulu'na yazıldı. Bu okulu bitirdikten sonra, 1871-74 yılları arasında Dublin'deki Trinity Koleji'ne girdi. Oxford Üniversitesi Magdalen College'dan burs kazanmasının ardından, eğitimini burada devam ettirdi. Ravenna adlı şiiriyle 1878'de Newdigate Ödülü'nü kazandı. O sıralarda Florance Balcomb'a âşık oldu. Fakat Florance'ın, yazar Bram Stoker ile evlenmeye karar verdiğini öğrenince, bu hadise Wilde'ı derinden etkiledi ve İrlanda'yı terk ederek 1879'da Londra'ya yerleşti. 1881'de Poems (Şiirler) adlı ilk kitabı basıldı. 1883'te Duches of Padova (Padova Düşesi) adlı bir oyun yazdı. 1884'te Londra'da kraliçenin danışmanlarından olan Horace Lloyd'un kızı Constance Lloyd ile tanıştı ve aynı yıl evlendiler. Fakat birkaç yıl sonra Wilde'ın eşi vefat etti. 1887'de Canterville Hayaleti (Dünyanın Tek Gerçek Hayaleti)'ni kaleme alan Wilde, 1890'da The Picture of Dorian Gray (Dorian Gray'in Portresi) adlı romanını yazdı. Dorian Gray'in Portresi yayımlandığında, kitabın gayriahlâkî unsurlar barındırdığı fikri, Wilde'ın hayli büyük eleştirilere maruz kalmasına sebep oldu. Wilde sadece kitabıyla değil, giyim kuşamının feminen bir tarzda olması sebebiyle de tepki çekti. Fikirlerinin ve yaşam tarzının toplumu ahlâksızlaştırdığı iddiasıyla 1895'te kendisine dava açıldı ve bu dava neticesinde tutuklandı. İki yıl sonra mahkûmiyeti bitti ve hürriyetine kavuştu. Bu tutukluluk sürecinin bitmesinin ardından birçok Avrupa ülkesini gezmeye başladı.
Yaklaşık üç yıl sonra, 46 yaşında, Paris'teki vasat bir otel odasında ölü bulundu.

Başlıca Eserleri: *Ravenna* (1878), *Padova Düşesi* (1883), *Mutlu Prens* (1888), *Dorian Gray'in Portresi* (1890), *Önemsiz Bir Kadın* (1893), *Bir Floransa Trajedisi* (1894), *İdeal Bir Koca* (1895), *Ciddi Olmanın Önemi* (1895), *Reading Zindanı Baladı* (1898)

Belma Aksun, 1938 yılında Konya'da doğdu. Konya Kız Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Gazeteciliğe Tercüman Gazetesi'nde başladı. Yaklaşık yirmi yıl boyunca yazılı basında ilk kez düzenli olarak her gün yayınlanan kadın köşesi olan "A'dan Z'ye Kadın ve Ev"i hazırladı. Bunun yanı sıra araştırma yazıları yazdı: "Dünya Kadınları", "Kadınlarımız". Sovyetlerin çökmekte olduğunu dünyaya ilk kez haber veren Hélène Carrère d'Encausse'un "Çatırdayan İmparatorluk" adlı eserini tercüme etti ve Tercüman Gazetesi'nde tefrika edildi. Basında yankı uyandıran "Uzak Komşumuz Suriye" ve "Selam Para Kelam Para, Merhaba Amerika" röportajlarını kaleme aldı. "Tercüman Kadın Ansiklopedisi", "Tercüman Görgü Ansiklopedisi", "Tercüman-Altıntabak Büyük Yemek Ansiklopedisi"nin genel koordinatörlüğünü yaptı. Belma Aksun, yirmi yılı aşkın süre Tercüman Gazetesi'nde çalışmış, sürekli basın kartı sahibi bir gazetecidir. İngilizce, İtalyanca ve Fransızca olmak üzere üç yabancı dil bilen yazarın telif ve tercüme eserleri bulunmaktadır.

Telif eserleri:

- *Yaşama Sanatı Görgü*, Tur Yayınları, 1980.
- *Sağlıklı Beslenme ve Diyet Sağlığınız Çatalınızın Ucunda*, Damla Yayınları, 2002, 3 Baskı.
- *Keşke* (Hikâyeler), Ötüken Neşriyat, 2009.
- *Bir Millet Mistiği: Ziya Nur Aksun*, Ötüken Neşriyat, 2013, 2 Baskı.
- *Yaşlılığa Methiye*, Ötüken Neşriyat, 2014.
- *Sadece Yaprak Döktük*, Ötüken Neşriyat, 2017.

Tercümeleri:

- *Lejyon*, William Peter Blatty, İnkılap Yayınevi, 1984.
- *Samson'un Tercihi: İsrail, Amerika ve Bomba*, Seymour M. Hersh, Beyan Yayınları, 1992.
- *Tunuslu Hayrettin Paşa'nın Hatıraları*, Muhammed Salah Mzali, Jean Pignon, Nehir Yayınları, 1997.
- *…Ve Sonra Hiç Kalmadı*, Erik Frank Russel, Metis, 1995.
- *Mevki Uygarlığı*, Robert Sheckley, Metis, 1995.
- *Robinson Crusoe*, Daniel Defoe, Ötüken Neşriyat, 2014.
- *Akdeniz*, Panait Istrati, Ötüken Neşriyat, 2015.
- *Robinson Crusoe'un Yeni Maceraları*, Daniel Defoe, Ötüken Neşriyat, 2016.
- *Nerrantsula*, Panait Istrati, Ötüken Neşriyat, 2017.

Eser Hakkında

Oscar Wilde, Dorian Gray'in Portresi'ni ilk kez 1890'da Lippincott'un Monthly Magazine adlı dergisinde yayınladı. Romana verilen "*Okuyan her genci zehirleyecek…*" şeklindeki gürültülü kamuoyu tepkisinin ardından, Wilde eseri yeniden gözden geçirdi. Eserin yarısı kadar eklemeler yapıp sakıncalı kısımları çıkararak 1891'de, halen yaygın biçimde basılan standart şeklini verdi.

Yazarın sonradan yaptığı eklemelere, şimdi ünlü olan "Önsöz" dâhildir. Bunda sanatın, sanatçının ve okurun ahlâkıyla olan ilişkisi izah edilir.

Bu "Önsöz"ü nasıl okumalıyız? O tarihte Wilde'ın tahmin edilen eşcinselliğine yapılan eleştirilerden kaçınmasının ironik bir yolu olarak mı; yoksa samimi, estetik bir manifesto olarak mı ya da toplum yapısının belli sınırları içinde kalma akıllılığını, değerini öğrenme olarak mı?

Her iki halde de "Önsöz", roman hakkındaki görüşümüzü tümüyle etkiler. "*Sanatçı güzel şeylerin yaratıcısıdır. Sanatın amacı, sanatı öne çıkarmak, sanatçıyı gizlemektir*" diyen "Önsöz", dikkatleri eserin estetiğine yöneltme, yazarın amaç ve sosyal hedeflerinden uzaklaştırma hususunda bir hakem görevi yapar.

Wilde, sanatçıyı bir sosyal eleştirmen olarak görür ve eserlerinin, kendisi kadar estetiğini de ortaya koyduğunu yazar. Ona göre sanat eseri, sadece "*güzel şey*" olmaktan ve sanatçı da bunların sadece yaratıcısı olmaktan daha fazla bir şeydir.

Bu arada hangi "*Dorian Gray'in Portresi*" romanını okuduğumuzu da bilmek isteriz elbette. 1890 tarihli olan ve hem İngiltere'de hem ABD'de yayınlanan ilk baskıyı mı, yoksa her zaman, her yerde bulunan ve sosyal eleştirilere anlamlı bir cevap veren standart 1891 baskısını mı? Öğrenciler ve sıradan okurlar için, 1891 baskısı kolayca erişilebilen baskıdır.

Elinizdeki kitap, **"eserin ilk baskısından haberdar olmak her iyi okurun hakkıdır"** düşüncesiyle, çoğunlukla göz ardı edilen 1890 tarihli ilk baskısının çevirisidir. Bu 1890 baskısının tercih edilmesinin bir başka sebebi vardır; 1891 baskısı, çok yaygın olmakla birlikte enikonu kısaltılmışıdır da. Wilde'ın daha sonra yaptığı gözden geçirmeler ve eklediği "Önsöz", eleştirmenlerinin cüretkâr eleştirilerinden kaçınma arzusu kadar, farklı bir okuma ruhunu da yansıtır. "Önsöz" kuşkusuz dikkatleri 1890 baskısındaki ifşaattan uzaklaştıran bir saptırmadan daha fazla bir şeydir. Ne var ki, çoğunlukla sosyal karmaşa ve güçlükleri bertaraf eden sonraki baskının tercih edilmesi, yetkin kılınması için adeta bir öneri gibi kullanılmıştır. Bunun için "Önsöz", okuru 1890 tarihli karartılmamış, muğlaklaştırılmamış ilk baskıyı okumaktan alıkoyarsa, olumsuz olacaktır. İşte bu yüzden elinizdeki kitapta, 1891 tarihli gözden geçirilmiş baskılarında yer alan ünlü "Önsöz", başta değil sonda yer almaktadır. Zira bu baskı için "Önsöz", asıl değil yardımcı niteliktedir.

"Önsöz" bir süre Wilde'ın güvenliğini sağlama rolü oynamıştır. Bunda, romanın kendisinden hiçbir şey yansıtmadığını yüzeysel bir şekilde beyan etmek suretiyle Wilde, geçici bir süre eşcinsellik suçlamalarından kurtulmuştur. Zira bu, o tarihte ve daha sonra yazarlık mesleği ve kişisel özgürlüğü için bir felâket olabilirdi. O günlerde eşcinsellik, ağır cezalık bir suçtu ve ancak 1861'de idamlık bir suç olmaktan çıktı.

ÖNSÖZ

SANATÇI güzel şeylerin yaratıcısıdır.

Sanatın amacı, sanatı ortaya çıkarmak ve sanatçıyı gizlemektir.

Eleştirmen, güzel şeyler hakkındaki izlenimlerini başka bir tarzda ya da yeni bir malzemeyle ifade edebilen kişidir.

Eleştirinin en yüksek şekli gibi en aşağı şekli de bir tür hayat hikâyesidir.

Güzel şeylerde çirkin anlamlar bulanlar, sevimsiz, sapkın kişilerdir. Bir kusur, eksikliktir bu.

Güzel şeylerde güzel anlamlar bulanlar, kültürlü kişilerdir. Onlar için ümit vardır.

Onlar, güzel şeylerde sadece güzellik bulan seçkinlerdir.

Ahlâklı ya da ahlâksız kitap diye bir şey yoktur. İyi yazılmış ya da kötü yazılmış kitaplar vardır. İşte o kadar.

19. yüzyılın Gerçekçilik'ten nefreti, aynada kendine bakan Caliban'ın öfkesidir.

19. yüzyılın Romantizm'den nefreti aynada kendi suratını göremeyen Caliban'ın öfkesidir.

İnsanın ahlâk hayatı, sanatçının seçtiği konunun bir bölümünü oluşturur ama sanat ahlâkı,

kusurlu bir aracın kusursuz kullanımından ibarettir.

Hiçbir sanatçı, hiçbir şeyi kanıtlamak istemez. Hatta gerçek olan şeyler kanıtlanabilseler bile.

Sanatçının ahlâki sempatileri olmaz. Sanatçının ahlâki sempatilerinin olması, üslûpta bağışlanmaz bir ifrat, yapmacıktır.

Sanatçı asla marazî değildir. Her şeyi dile getirebilir.

Düşünce ve dil, sanatçı için sanatın araçlarıdır.

Rezalet ve erdem, sanatçı için sanatın malzemeleridir. Biçim açısından, tüm sanatların ideal örneği müzisyenin sanatıdır. Duygu açısından ise aktörün sanatıdır ideal örnek.

Bütün sanatlar hem yüzey, hem simgedir.

Yüzeyin altına inenlerse, bunu kendilerini tehlikeye atarak yaparlar.

Simgeyi okuyanlar da bunu kendilerini tehlikeye atarak yaparlar.

Sanatın gerçekten yansıttığı hayat değil, seyircidir.

Bir sanat eseri hakkında farklı görüşler dile getirilmesi, eserin yeni, karmaşık ve canlı olduğunu gösterir.

Eleştirmenler uyuşmazlığa düştüklerinde, sanatçı kendisiyle uyum içindedir.

Yaptığına hayran olmadığı sürece birinin yararlı şeyler yapmasını bağışlayabiliriz. Yararsız şeyler yapmanın tek bağışlanacak yanı, yapanın ona kör kütük hayran olmasıdır.

Sanatın tümü hepten yararsızdır.

O.W.

I. BÖLÜM

ATÖLYE misler gibi gül kokuyordu. Ve bahçedeki ağaçlar arasından süzülen yaz meltemi, leylakların bayıltıcı ya da pembe çiçekli akdikenlerin daha hafif olan kokularını açık duran kapıdan içeri getiriyordu.

Acem hurçlarıyla kaplı köşedeki divana uzanmış, her zamanki gibi sigaraları birbirine ekleyen Lord Henry Wotton, bal gibi tatlı, bal renkli sarısalkım çiçeklerini seyredebiliyordu. Sarısalkımın ince, titrek dalları böylesine alev alev bir güzelliğin ağırlığını zar zor taşıyor gibiydiler; uçan kuşların düşsel gölgeleri zaman zaman, büyük pencereyi kapatan kaba ipekten yapılmış uzun perdenin üzerine düşerek anlık bir tür Japon estampı etkisi yaratıyor ve Lord Henry'ye, durağanlığa mahkûm bir sanatta hız ve hareket duygusunu ifade etmeye çalışan soluk yeşim taşı benizli Japon ressamlarını hatırlatıyordu. Biçilmemiş uzun çimlerin arasında uçuşan ya da erken Haziran hatmilerinin çevresinde ısrarla dönüp duran arıların bıktırıcı vızıltıları, sessizliği daha da çekilmez yapıyordu. Londra'nın boğuk gürültüsü, uzak bir orgdan gelen pes perdeden sesler gibiydi.

Odanın ortasındaki resim sehpasında, olağanüstü güzellikte bir gencin tam boy portresi duruyordu. Portrenin önünde, biraz uzakta da, birkaç yıl önce birdenbire ortadan kayboluşu müthiş heyecan yaratan ve çok garip söylentilere yol açan ressamın kendisi, Basil Hallward oturuyordu.

Büyük bir ustalıkla resmettiği zarif, göz alıcı güzelliğe bakarken yüzünde bir hoşnutluk gülümseyişi belirdi ve öylece kaldı… İrkildi birden, gözlerini yumdu ve parmaklarını, sanki uyanmaktan kork-

tuğu tuhaf bir rüyayı zihnine hapsetmeye çalışıyormuş gibi, göz kapaklarının üstüne koydu.

Lord Henry, gevşek, rehavet içindeki birinin sesiyle:

- Bu şimdiye kadar yaptığın en iyi iş Basil, dedi. Onu gelecek yıl mutlaka Grosvenor'a* göndermelisin. Akademi çok büyük ve çok bayağı… Grosvenor, gönderebileceğin tek yer.

- Onu hiçbir yere gönderecek değilim, diye cevap verdi ressam, başını, arkadaşının Oxford'dayken onunla alay ettiği hep o acayip biçimde arkaya atarak. Yoo yoo! Hiçbir yere göndermeyeceğim onu.

Lord Henry kaşlarını kaldırdı ve ağır afyonlu sigarasından çıkan, alelacayip helezonlar çizen ince mavi dumanın arasından hayretle arkadaşına baktı.

- Hiçbir yere göndermeyecek misin? Peki ama neden azizim? Var mı bir sebebi? Siz ressamlar ne tuhaf adamlarsınız! Şöhret olabilmek için her şeyi yaparsınız. Şöhret olunca da âdeta ondan kurtulmaya bakarsınız. Budalanın tekisin sen. Zira şu dünyada, birinin hakkında konuşulmasından daha kötü bir şey varsa o da hiç konuşulmamasıdır. Böyle bir portre seni İngiltere'deki bütün gençlerden üstün kılacak ve yaşlıları da, eğer hâlâ bir şeyler hissedebiliyorlarsa, kıskançlıktan çatlatacaktır.

- Biliyorum, bana güleceksin, dedi ressam, ama onu sergileyemem. Gerçekten yapamam bunu. Zira ona kendimden çok şey kattım.

Lord Henry uzun bacaklarını boylu boyunca divana uzatıp sarsıla sarsıla güldü.

- Güleceğini biliyordum; ama fark etmez. Gerçek, bu!

- Ona kendinden çok şey kattın ha! Yemin ederim Basil, kendini bu kadar beğendiğini bilmezdim. Ama senin sert ifadeli yüzün ve kömür karası saçlarınla, fildişi ve gül yapraklarından yapılmışa benzeyen bu Adonis** arasında hiçbir benzerlik göremiyorum.

Aziz dostum Basil, o bir Narsis***, oysa sen… Elbette senin entelektüel bir yüzün var ama… İşte hepsi o kadar… Oysa güzellik, gerçek güzellik zekânın başladığı yerde biter. Zekâ aslında bir aşırılıktır

---

* Grosvenor: Londra'da bir resim galerisi.

** Adonis: Bir Yunan tanrısıdır. İsmi, erkek güzelliğiyle eş anlamlı kullanıla gelmiştir.

*** Narsis: Narsis efsanesine pek çok göndermelerden ilki bu. Narsis, bir göldeki yansımasını seyredip ölünceye kadar kendisine âşık olan güzel Yunan delikanlısı. Ef-

ve yüzdeki ahengi, uyumu bozar. İnsan düşünmeye başlamayagörsün, salt burun, alın ya da çirkin, iğrenç bir şey olup çıkar. Mesleğinde başarıya ulaşmış adamlara bak. Ne kadar iticidirler! Kilise adamları hariç elbette. Ama zaten kilise mensupları düşünmezler ki. Seksen yaşındaki bir piskopos, on sekiz yaşında bir delikanlıyken kendisine öğretilenleri tekrarlamaya devam eder ve bu yüzden de her zaman çok sevimlidir. Resmi beni gerçekten büyüleyen, ismini bana asla söylemediğin esrarengiz genç dostunda, düşünce namına bir şey yoktur. Adım gibi biliyorum bunu. Kışın seyredecek çiçek bulamadığımız ve yazın zihnimizi serinletip ferahlatmak için hep yanımızda olmasını istediğimiz beyinsiz, güzel bir şey o. Boşuna hayale kapılma Basil; zerre kadar benzemiyorsun ona!

- Beni anlamıyorsun Harry. Elbette ona benzemiyorum. Bunu ben de biliyorum. Ona benzemek de istemezdim doğrusu. İnanmıyor musun? Sana gerçeği söylüyorum. Bütün fiziksel ve zihinsel ayrıcalıkların garip bir kaderi vardır. Tarih boyunca kralların sendeleyen adımlarının peşini bırakmaz gibi görünen, bir garip kader… En iyisi, herkesten farklı olmamak. Bu dünyanın kaymağını yiyenler, çirkinlerle ahmaklar. Bir kenarda sessiz sakin oturur, olup bitenleri esneye esneye seyrederler. Gerçi zaferden bihaberdirler ama yenilgi acısından da kurtulmuşlardır. Aslında hepimizin yaşaması gerektiği şekilde sakin, kaygısız, dertsiz, tasasız yaşar dururlar. Ne başkalarının başına iş açarlar ne de dost elinden gadre uğrarlar. Tanrının bize verdiği şeyler; sen mensup olduğun sınıf ve servetin, ben değeri ne olursa olsun zekâm, yeteneğim ve şöhretim, Dorian Gray de güzelliği yüzünden çok acı çekeceğiz.

Lord Henry, Basil Hallward'a doğru yürürken:

- Dorian Gray mi? İsmi bu mu, dedi.

- Evet, adı bu. Sana söylemek niyetinde değildim.

- Ama neden?

- Ah, bilemiyorum. Çok sevdiğim insanların isimlerini kimseye söylemem ben. Sanki onların bir parçasını vermişim gibi gelir bana. Gizliliği ne çok sevdiğimi bilirsin. Aslında modern hayatı bizim için harika ya da esrarengiz yapabilen şey, gizliliktir. En sıradan şey bile eğer gizli tutulursa füsunlu, büyülü bir şey olup çıkar. Şehirden

---

sanenin çeşitli anlatılarında bu, erkek hayranlarını tekme tokat kovan Narsis'e tanrıların verdiği bir cezadır.

ayrıldığımda nereye gittiğimi asla söylemem. Eğer söylersem bütün keyfim kaçar. Aptalca bir şey olduğunu biliyorum ama insanın hayatına enikonu romantizm katıyor. Saçmaladığımı düşünüyorsun, değil mi?

Elini onun omzuna koyan Lord Henry:

- Asla, dedi. Asla öyle düşünmüyorum sevgili Basil. Evli olduğumu unutmuş görünüyorsun. Evliliğin en cazip yanı, ihaneti iki taraf için de gerekli kılmasıdır. Karımın nerede olduğunu hiçbir zaman bilmem ben, karım da benim ne yaptığımı asla bilmez. Bir araya geldiğimizde de -zaman zaman akşam yemeğine çıktığımızda ya da Dük'e konuk olduğumuzda bir araya geliriz- en ciddi bir yüz ifadesiyle birbirimize abuk sabuk hikâyeler anlatırız. Karım bu konuda üstattır; benden çok daha ustadır doğrusu. O randevularını hiç karıştırmaz, bense hep karıştırırım. Yalanımı yakaladığında da hiç aldırmaz. Bazen keşke aldırsa derim ama o hiç umursamaz, gülüp geçer.

- Evlilik hayatından bu tarzda söz etmenden nefret ediyorum Harry, dedi Basil Hallward elini sallayıp bahçeye açılan kapıya doğru giderken. Gerçekten çok iyi bir koca olduğundan eminim ama kendi meziyetlerinden utanç duyuyorsun. Olağanüstü bir adamsın. Ahlâki tek kelime söylemezsin ama hiçbir zaman da ahlâk dışı bir şey yapmazsın. Senin müstehzi tavrın tamamen numara, yapmacık Harry.

- Tabii olmak, sadece bir numaradır ve de numaraların en illet edeni, dedi Lord Henry kahkahayla gülerek.

İki genç adam birlikte bahçeye çıktılar ve bir süre hiç konuşmadılar. Uzun bir sessizliğin ardından Lord Henry saatini çıkardı:

- Gitmem gerek Basil, diye mırıldandı. Ama gitmeden önce sana az önce sorduğum soruya cevap vermeni istiyorum.

- Hangi soruya, dedi Basil Hallward, yerde sabit bir noktaya diktiği gözlerini hiç kımıldatmadan.

- Hangi soru olduğunu çok iyi biliyorsun.

- Bilmiyorum Harry.

- Pekâlâ, öyleyse söyleyeyim.

- Lütfen söyleme!

- Söylemem gerek. Dorian Gray'in portresini neden sergilemek istemediğini açıklamanı istiyorum. Ama gerçek sebebi istiyorum.

- Gerçek sebebi söyledim sana.

- Hayır, söylemedin. Resimde kendinden çok şey bulunduğunu söyledin. Çocukça bir şey bu.

Basil Hallward arkadaşının gözlerinin içine baktı ve:

- Hissederek resmedilen her portre, modelin değil sanatçının portresidir, dedi. Model sadece bir bahane, bir vesiledir. Ressam tarafından resmedilen, model değil, renkli tuvalde resmettiği, ressamın bizzat kendisidir. Bu portreyi sergilemek istememin sebebi, o resimle kendi ruhumun sırrının ifşa edileceğinden korkmamdır.

Lord Henry gülerek:

- Neymiş o sır? dedi.

- Söyleyeceğim, dedi Hallward ve şaşkın bir ifadeye büründü yüzü.

Arkadaşı gözlerini ondan ayırmadan:

- Sabırsızlıkla bekliyorum Basil, diye mırıldandı.

- Söyleyecek pek fazla şey yok Harry, dedi genç ressam. Anlayacağını da pek sanmam doğrusu. Belki de inanmazsın.

Lord Henry gülümsedi, eğildi, çimlerin arasından kopardığı pembe bir papatyayı incelemeye koyuldu.

- Anlayacağımdan eminim, diye cevap verdi altın rengindeki beyaz tüylü yuvarlağa dikkatle bakarak. İnanılabilir olması şartıyla her şeye inanabilirim ben.

Rüzgâr ağaçlardan birkaç çiçek döktü ve yıldız kümelerini andıran ağır leylak salkımları baygın havada ileri geri sallandılar. Çimlerin arasından bir çekirge cırlamaya başladı ve ince uzun bir yusufçuk esmer tül kanatlarıyla süzüldü gitti. Lord Henry, Basil Hallward'ın kalp atışlarını duyar gibiydi. Söyleyeceklerini merakla bekledi.

- İnanılmaz bir şey, diye tekrarladı Hallward acıyla. O an bana inanılmaz gelmişti. Olay basitçe şöyle: İki ay önce Leydi Brandon'ın bir davetine gittim. Biliyorsun, biz zavallı ressamlar, vahşi yaratıklar olmadığımızı hatırlatmak için zaman zaman insan içine çıkmak zorundayızdır. Bir gün bana, herkesin hatta bir borsa simsarının bile bir smokin ve beyaz bir kravatla uygar biri hüviyetini kazanabileceğini söylemiştin. Salona gireli yaklaşık on dakika olmuştu. Giyim kuşamlı, takıp takıştırmış dul hanımlar ve sıkıcı akademisyenlerle konuşurken birden birinin bana baktığını hissettim. Hafifçe döndüm ve ilk kez Dorian Gray'i gördüm. Bakışlarımız karşılaştığında ise benzimin attığını hissettim. Garip bir korkuya kapıldım. Müthiş

büyüleyici biriyle karşı karşıya olduğumu biliyordum. Eğer kendimi bırakırsam, tüm yaradılışımı, ruhumu ve sanatımı yok edebilirdi. Hayatımda hiçbir dış etkenden etkilenmek istemem. Yaradılış olarak ne denli bağımsız olduğumu bilirsin, Harry. Babam, asker olmamı istedi. Ben Oxford'a gitmekte ısrar ettim. Babam adımı Middle Temple'a yazdırmış. Yarım düzine akşam yemeği yemeden Baro'dan vazgeçtim ve ressam olmaya karar verdiğimi söyledim. Her zaman kendi kendimin efendisi oldum, en azından Dorian Gray'le karşılaştığım güne kadar. Sonra… Bunu sana nasıl izah edeceğimi bilmiyorum. İçimden bir ses bana, hayatımdaki korkunç bir kırılmanın eşiğinde olduğumu söylüyordu sanki. Garip bir ruh hali içindeydim; kaderin bana müthiş sevinçler ve acılar tattıracağını hissediyordum. Korktum ve salondan çıkmak istedim. Beni buna yönelten bilinç değil, korkaklığımdı. Kaçmaya çalışmam, övünülecek bir şey değildi doğrusu.

- Bilinçle korkaklık aslında gerçekte aynı şeydir Basil. Bilinç firmanın ticarî adı, markasıdır. Hepsi bu!

- Zannetmiyorum Harry. Davranışımın sebebi ne olursa olsun, kim bilir belki de gururdu, pek gururluyumdur zira. Can havliyle kapıya yöneldim. Ve tabii orada Leydi Brandon'la burun buruna geldim.

- Bu kadar erken gitmiyorsunuz herhalde Bay Hallward, diye seslendi. Sesinin ne denli cırlak olduğunu bilirsin.

- Elbette dedi Lord Henry, uzun, sinirli parmaklarıyla papatyanın yapraklarını yolarken. Güzelliği dışında, tavus kuşunun tüm özelliklerine sahiptir o.

- Kurtulamadım elinden. Beni saraylıların, şövalyelerin, iri taçlı, gaga burunlu yaşlı hanımların yanına götürdü. En yakın dostu olduğumu söylüyordu. Oysa onu daha önce sadece bir kez görmüştüm ama beni kahramanlaştırmayı kafasına koymuştu bir kere. Sanırım tablolarımdan biri o sırada büyük bir ün yapmıştı; en azından gazetelerde epeyce söz edilmişti. On dokuzuncu yüzyılın ölümsüzlük standardı budur ya… Birden kendimi, şahsiyeti beni garip bir biçimde alt üst eden genç adamla burun buruna buldum. Birbirimize dokunacak kadar yakındık. Gene göz göze geldik. Delice bir şey yaptım; Leydi Brandon'dan beni ona tanıştırmasını istedim. Belki de o kadar delice değildi yaptığım. Zaten kaçınılmaz bir şeydi bu. Hiç

tanıştırılmadan da birbirimizle konuşacaktık biz. Bundan eminim. O da tanışmanın kaderimiz olduğunu hissetmiş.

- Pekâlâ, Leydi Brandon bu harika genci tanıştırırken ne dedi? Bütün konukları için şıpın işi *veciz* bir tanıtım formatı olduğunu bilirim. Bir gün beni kırmızı suratlı, vahşinin teki, tepeden tırnağa madalyalar, nişanlarla kaplı bir ihtiyarla tanıştırırken kulağıma eğilip odadaki herkesin duyabileceği feci bir fısıltıyla "Sör Şişko Bodur, biliyorsun… Afgan sınırı, Rus desiseleri; çok başarılı bir zat. Karısı bir fil tarafından öldürüldü, gayrı kabili teselli… Şimdilerde çok güzel dul bir Amerikalı ile evlenmek istiyor; zaten kim istemiyor ki? Bay Gladston'dan nefret ediyor, ama böceklerle müthiş ilgileniyor: Schouvaloff hakkında ne düşündüğünü sor ona!" Acele sıvıştım oradan. İnsanları kendim tanımak isterim. Ama zavallı Leydi Brandon konuklarına, tıpkı bir mezatçının mallarına davrandığı gibi davranır. Ya onları olduklarından bambaşka tarif eder ya da haklarında bilmek istediğiniz şey dışında her şeyi söyler. Ama Dorian Gray hakkında ne dedi?

- "Ah, diye mırıldandı, tatlı çocuk… Zavallı annesiyle can ciğerdik… Aynı adamla nişanlandık… Şey yani, aynı gün evlendik… Ne kadar aptalım! Kocasının ne yaptığını unutmuşum… Galiba bir şey yapmıyordu… Ah, evet, piyano çalıyordu… Yoksa keman mıydı Bay Gray?" İkimiz de gülmekten kendimizi alamadık ve birden dost oluverdik.

Lord Henry papatyadan bir yaprak koparark:

- Gülmek bir dostluğa başlamanın da, bir dostluğa son vermenin de en iyi şeklidir, dedi.

Hallward elleriyle yüzünü kapattı ve:

- Dostluğun ne demek olduğunu anlamıyorsun Harry, diye mırıldandı. Bu yüzden düşmanlığın ne olduğunu da bilmiyorsun. Sen herkesi seviyorsun, bir başka deyişle herkese karşı ilgisizsin, yani kimseyi sevmiyorsun.

- Çok büyük haksızlık ediyorsun, diye bağırdı Lord Henry, şapkasını geriye itip yaz semasının turkuaz boşluğunda yaldızlı beyaz ipek yığınları gibi süzülüp giden küçük bulutlara bakarak. Evet, çok haksızlık ediyorsun. İnsanlar arasında büyük fark gözetirim ben. Dostlarımı güzel insanlardan, ahbaplarımı şahsiyet sahibi olanlardan, düşmanlarımı ise akıllılardan seçerim. İnsanlar düşmanlarını

seçmekte pek dikkatli davranamazlar. Düşmanlarımın arasında tek bir budala yoktur. Hepsi de akıllı başlı insanlardır ve bu yüzden de hepsi beni takdir eder. Çok mu kibirli, kendini beğenmişin tekiyim? Sanırım öyleyim.

- Öylesin Harry. Ama sınıflandırmana bakılırsa, ben sadece ahbaplarından biriyim.

- Sevgili Basil, sen benim için ahbaptan daha fazla bir şeysin.

- Ve dosttan daha az bir şey. Galiba bir çeşit kardeş?

- Ah kardeşler! Kardeşler umurumda bile değildir benim. Ağabeyimin öleceği yok, küçük kardeşleriminse pek bir şey yapacakları yok gibi*.

- Harry!

- Aziz dostum, şaka ediyorum. Ama yakınlarımdan nefret etmekten kendimi alamıyorum. Belki de bizimle aynı kusurlara sahip oldukları gerçeğini kabullenemeyişimizden, kim bilir? İngiliz demokrasisinin, yüksek sınıfların zaafları dedikleri şeylere öfke duymasını anlıyorum. Sıradan insanlar, sarhoşluk, budalalık ve ahlâksızlığın kendi özel mülkiyetleri olduğunu zannediyor ve bizlerden biri onlar gibi davranma gafletinde bulunursa, hanelerine tecavüz edilmiş gibi hissediyorlar kendilerini. Zavallı Soutwark, boşanmak için mahkemeye başvurduğunda öfkeleri görülecek şeydi. Oysa alt sınıflardakilerin yüzde onunun bile dürüst bir hayat sürdüğünü sanmıyorum ben.

- Söylediklerinin tek kelimesine bile inanmıyorum Harry. Hatta senin de inandığını sanmıyorum.

Lord Henry sivri kumral sakalını sıvazladı ve püsküllü abanoz bastonuyla, cilalı deri potinlerinin burnuna hafif hafif vurdu.

- Dört dörtlük bir İngilizsin sen Basil! Gerçek bir İngiliz'e bir fikir söylendiğinde (ki, pek cüretkâr bir şeydir bu) hiçbir zaman doğru mu, yanlış mı diye düşünmeyi aklına getirmez. Onun için en önemli şey, sizin ona inanıp inanmadığınızdır. Bir fikrin değeri, asla onu ifade edenin samimiyeti ile ölçülmez. Aslında büyük ihtimalle, fikri ileri süren samimiyetten ne kadar uzaksa fikri o derece aklî, saf, düşünsel olacaktır. Zira bu takdirde ihtiyaç, istek ve önyargılarından arınmış da olacaktır. Her neyse, seninle siyaset, sosyoloji ya

* Sadece formalite olarak iptal edilen veraset kanunlarına göre, aristokrat ailelerde servet ve unvanlar en büyük kardeşe düşerdi.

da metafizik tartışmalarına girecek değilim. Ben insanları ilkelerden daha çok severim. Bana Dorian Gray'den söz etsene. Ne kadar sık görüyorsun onu?

- Her gün. Her gün görmesem mutlu olamazdım. Elbette bazen sadece birkaç dakika. Ama hayran olduğun, taptığın birini birkaç dakika görmek bile çok büyük bir şey.

- Ama ona gerçekten tapmıyorsun, değil mi?

- Evet, tapıyorum.

- Hayret! Oysa ben, senin resimlerinden -yani sanatından demeliyim- başka bir şeyle ilgilenmediğini sanırdım. Sanat demek daha yerinde olur, değil mi?

- Şimdi benim için o, bütün sanatım. Bazen şöyle düşünüyorum Harry; dünya tarihinde sadece iki önemli dönem var: Birincisi, sanatta yeni bir aracın ortaya çıkması; ikicisi ise, gene sanatta yeni bir şahsiyetin ortaya çıkması. Yağlı boyanın icadı Venedikliler için; Antinoüs'ün* yüzü Yunan heykelciliğinin son dönemi için ne anlama geliyorsa, Doria Gray'in yüzü de bir gün benim için o anlama gelecektir. Sadece onu çizdiğim, boyadığım, modelim olduğu için değil. Elbette bütün bunları yaptım. Nefis zırhlar içinde Paris** ve avcı kıyafeti içinde ve cilalı zıpkınıyla bir Adonis*** gibi poz verdi. Başında nilüferlerden yapılmış bir taçla Adrian'ın**** saltanat kayığının pruvasına oturmuş, yeşil, bulanık Nil'e bakıyor, Yunan ormanlarında durgun bir göle eğilmiş ve gölün ayna gibi olan sularında kendi güzelliğini hayranlıkla seyrediyordu. Ama benim için bundan daha fazla bir şey. Yaptığım resminden memnun olmadığımı ya da sanatın ifade edemeyeceği bir güzelliği olduğunu söyleyecek değilim. Sanatın ifade edemeyeceği güzellik yoktur ve Dorian Gray'i tanıdığımdan beri yaptığım resimlerin iyi resimler olduğunu, hayatımın en iyi işleri olduğunu biliyorum. Bilmem beni anlayacak mısın, ama kişiliği beni, şaşılacak bir biçimde sanatta yepyeni bir tarza, yepyeni bir stile yöneltti. Nesneleri farklı bir biçimde görüyor, farklı düşünüyorum. Şimdi hayatı, daha önce benden gizlenen bir biçimde yeni-

* Roma İmparatoru Hadrian'ın maiyetindeki Yunanlı.

** Homer'in İlyada'sındaki genç Truvalı.

*** Adonis: yakışıklı Yunan tanrısı.

**** Antinoüs'ün Nil'e düştüğü saltanat kayığı.

den yaratabilirim. "Düşünce ortamında bir biçim hayali"*. Kim kime söylemiş bunu? Unuttum; ama benim için Dorian Gray bu işte. Bu çocuğu sadece görmek -yirmisini geçmiş olmasına rağmen benim gözümde hâlâ bir çocuk o- evet, bu çocuğu sadece görmek bile… Ah, bilmem ki ne demek olduğunu anlayabiliyor musun? Farkında bile olmadan benim için yepyeni bir ekolün; romantik ruhun tüm ihtirasını barındıran, Yunan ruhunun tüm yetkinliğine sahip bir ekolün yolunu açıyor. Ruhla bedenin uyumu, ahengi… Ne harika bir şey! Delilik edip bu ikisini birbirinden ayırmışız ve gerçekçilik diye hayvanca, bomboş bir ideal icat etmişiz. Harry! Harry! Dorian Gray'in benim için ne demek olduğunu bir bilseydin! Agnew'nun bana çok yüksek bir meblâğ teklif ettiği ama benim satmaya kıyamadığım o peyzajı hatırlıyor musun? O şimdiye kadar yaptığım en güzel resimlerden biriydi. Neden biliyor musun? Çünkü o resmi yaparken Dorian Gray yanımda oturuyordu.

- Harika bir şey bu, Basil! Dorian Gray'i mutlaka görmeliyim.

Hallward iskemlesinden kalktı ve bahçede bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı. Bir süre sonra geri geldi.

- Anlamıyorsun Harry, dedi. Dorian Gray benim için sadece sanatta bir saik, itici bir güç. Tabloda resmedilmediğinde, resmedildiğinden daha da fazla oradadır o. Dediğim gibi, o sadece bir imadır, yeni bir tavırdır. Onu, kimi hatların kıvrımlarında, bazı renklerin letafetinde ve tatlılığında görürüm.

- Öyleyse neden portresini sergilemek istemiyorsun?

- Çünkü ona söylemeye asla cesaret edemediğim bütün olağanüstü romansı koydum o portreye. O bilmiyor bunu. Hiçbir zaman da bilmeyecek. Ama başkaları sezebilir ve ben ruhumun onların meraklı, sığ bakışlarına muhatap olmasına katlanamam. Yüreğim hiçbir zaman onların mikroskoplarının altına konulmayacak. O portrede kendimden çok şey var Harry, kendimden pek çok şey!

- Şairler senin kadar vesveseli değildirler. Tutkunun tiraj için ne denli yararlı olduğunu bilirler. Şimdilerde kırık bir kalp pek çok baskı yaptırır.

- Bu yüzden nefret ediyorum onlardan. Bir sanatçı, güzel şeyler yaratmalıdır ama kendi hayatından hiçbir şey koymamalıdır onlara.

---

* Henry Austin Dobson'ın (1840-1921) "Yunanlı Bir Genç Kıza" şiiri. Şiirde şair yüzyıllar önce ölmüş Yunanlı genç kıza olan aşkını dile getirir.

Yaşadığımız çağda insanlar sanata, sanki sanatçının kendi yaşam öyküsünün bir ifade biçimiymiş gibi bakıyorlar. Soyut güzellik duygusunu kaybettik. Eğer yaşarsam, bunun ne olduğunu göstereceğim herkese; işte bu yüzden de Dorian Gray'in portresini hiç kimse görmeyecek.

- Yanıldığını düşünüyorum Basil ama bunu seninle tartışacak değilim. Sadece zekâdan yoksun olanlar tartışır. Söylesene, Dorian Gray sana çok mu düşkün?

Hallward birkaç saniye düşündü:

- Beni sever, dedi ve bir süre sustuktan sonra, beni sevdiğini biliyorum, diye devam etti. Elbette müthiş pohpohluyorum onu. Söylediğim için sonradan pişman olacağım şeyleri ona söylemekten garip bir zevk alıyorum. Kendimi ele veriyorum. Genelde bana karşı sevimli, cana yakın. Kulüpten eve birlikte kol kola yürürüz ya da atölyede oturur, bir sürü şeyden söz ederiz. Zaman zaman korkunç derecede düşüncesiz davranır ve bana acı vermekten gerçekten zevk alır gibidir. O zaman tüm ruhumu, tıpkı kibrini okşayan bir madalya, bir yaz süsü, yakasına takacak bir çiçek gibi gören birine verdiğimi hissederim Harry.

- Yaz günleri bitmek bilmez Basil. Belki sen ondan önce bıkacaksın. Gerçi hüzün verici bir şeydir ama hiç kuşkusuz, deha güzellikten daha uzun ömürlüdür. Kendimizi fazlasıyla eğitmek için hepimiz böyle acılar çekeriz. Var olmak için verdiğimiz vahşi mücadelede kalıcı bir şeylere sahip olmak isteriz. Bunun için de aptalca bir, yerimizi koruma ümidiyle zihnimizi saçma sapan şeylerle doldururuz. Dört dörtlük bilgili adam; işte ideal modern kişi! Ve bu dört başı mamur bilgili adamın zihni, dehşet vericidir; tıpkı, gerçek değerinin çok üstünde fiyatlandırılmış alelacayip, tozlu şeylerle dolu bir antikacı dükkânı gibidir. Gene de ben senin, daha önce bıkacağını sanıyorum. Günün birinde Gray'e bakacaksın ve az biraz kusurlu gelecek sana ya da rengini veya başka bir şeyini beğenmeyeceksin. Yüreğinde onu şiddetle kınayacak ve sana çok kötü davranmış olduğunu düşüneceksin. Bir dahaki sefer sana uğradığında çok soğuk ve ilgisiz davranacaksın. Çok yazık olacak. Zira seni değiştirecek bu. Bir gönül macerası yaşamanın en kötü yanı, hiç romantik olmayan bir biçimde sona ermesidir.

- Böyle konuşma Harry. Yaşadığım sürece Dorian Gray'in kişiliği bana hükmedecek. Benim hissettiklerimi hissedemezsin. Çok sık değişirsin sen. Vefa nedir bilmezsin.

- Ah, sevgili Basil, işte o yüzden bunu sezebiliyorum ya. Vefalı, sadık olanlar sadece aşkın zevki sefasını bilirler; aşk acılarını bilenler, vefasız olanlardır.

Lord Henry zarif gümüş bir tabakadan aldığı sigarayı yakıp, hayatı bir cümlede özetlemişcesine, kendinden emin ve halinden hoşnut bir edayla içmeye koyuldu. Sarmaşıklar arasında neşeyle cıvıldayan serçelerin sesleri duyuluyor ve bulutların mavi gölgeleri, kendilerini kovalayan kırlangıçlar gibi çimlerin üzerine düşüyordu. Ne kadar güzeldi bahçe… Ve başkalarının heyecanları ne kadar tatlıydı! Bu heyecanları, onların düşüncelerinden daha çekici, daha hoşmuş gibi geldi ona. İnsanın kendi ruhu ve dostlarının tutkuları… Hayattaki büyüleyici şeyler bunlardı işte. Basil Hallward'ın yanında uzun süre kalıp geciktiği için kaçırdığı o sıkıcı öğle yemeğini keyifle düşündü. Halasına gitmiş olsaydı, muhakkak Lord Goodbody ile karşılaşacaktı ve bütün konuşmalar, yoksulların barındırılması ve model lojmanlar hakkında olacaktı. Halasını hatırlayınca bir fikir geldi aklına. Hallward'a döndü ve:

- Aziz dostum, şimdi hatırladım, dedi.

- Neyi Harry?

- Dorian Gray'in adını nerede duyduğumu?

- Nerede, diye sordu Basil hafifçe kaşlarını çatarak.

- Kızma Basil. Halam Leydi Agatha'nın evinde. Halam, kendisine East End'de yardımcı olacak harika bir genç adam keşfettiğini, adının Dorian Gray olduğunu söylemişti bana. Ama yakışıklı biri olduğundan hiç söz etmediğini belirtmeliyim. Kadınlar güzelliği takdir etmesini hiç bilmezler. En azından iyi kalpli kadınlar. Çok ağır başlı ve iyi huylu olduğunu söyledi. Ben de onu gözlüklü, düz saçlı, yüzü iğrenç sivilcelerle dolu, sallapati biri sanmıştım. Keşke arkadaşın olduğunu bilseydim.

- İyi ki bilmiyordun Harry.

- Neden?

- Onu tanımanı istemiyorum.

Bahçeye gelen uşak:

- Bay Gray atölyede efendim, dedi.

- Beni onunla şimdi tanıştırmalısın, dedi Lord Henry gülerek.

Basil Hallward, güneş ışığı yüzünden gözlerini kırpıştırıp duran uşağa döndü ve:

- Bay Gray'e beklemesini söyle Parker, dedi. Hemen geliyorum.

Uşak başını eğerek selam verip çekildi. Ressam, Lord Henry'ye baktı ve:

- Dorian Gray benim en sevdiğim arkadaşımdır, dedi. Basit ve iyi huylu biridir. Halanın onun hakkında söyledikleri doğrudur. Benim hatırım için, baştan çıkarma onu! Etkilemeye kalkma! Onu etkilemen kötü olabilir. Dünya koskocaman ve bir sürü harika insan yaşıyor orada. Hayatımı müthiş güzelleştiren ve sanatıma tüm heyecanı, büyüyü veren birinden yoksun kılma beni. Unutma, sana güveniyorum Harry.

Çok yavaş, tane tane konuşuyordu; sözler ağzından sanki isteği dışında çıkıyor gibiydi.

- Ne saçmalıyorsun sen, dedi Lord Henry, gülümseyerek koluna girdi ve eve doğru adeta sürükleyerek götürdü onu.